

Κυπριακή Οικονομία: Βιώσιμη Ανάπτυξη μέσω Παραγωγικών Επενδύσεων

Η κυπριακή οικονομία έχει επιτύχει εντυπωσιακή ανάκαμψη μετά την οικονομική κρίση του 2013 καθώς συνέχισε να ενισχύεται για δεκαπέντε συνεχόμενα τρίμηνα. Η οικονομική ανάκαμψη επιταχύνθηκε το 2017, με το πραγματικό ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 4,2% σε ετήσια βάση. Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2018, το πραγματικό ΑΕΠ της Κύπρου αυξήθηκε κατά 3,9% σε ετήσια βάση. Η ανάκαμψη είναι ευρείας βάσεως και έχει συμβάλει στην αύξηση της απασχόλησης σχεδόν σε όλους τους τομείς.

Ενώ η κατανάλωση συνέχισε να αποτελεί βασικό παράγοντα της ανάκαμψης, έχει ανακάμψει επίσης η ζήτηση για επενδύσεις, κυρίως για μεγάλα κατασκευαστικά έργα και έργα υποδομής. Το ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον υποστηρίχθηκε από τη συνεχιζόμενη ισχυρή δημοσιονομική επίδοση με θετικές επιπτώσεις στη διατηρησιμότητα του χρέους, τη μείωση των εξωτερικών ανισορροπιών και των θετικών εξελίξεων στον τραπεζικό τομέα, παρά τις συνεχιζόμενες προκλήσεις. Τα θετικά αποτελέσματα αποτυπώνονται στους ψηλούς θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας για τέταρτη συνεχή χρονιά, τη βελτίωση στην αγορά εργασίας και την επιστροφή της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία, με συνέπεια την πρόσφατη αναβάθμιση της Κύπρου σε επενδυτική βαθμίδα από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης Standard & Poor's, Fitch Ratings και DBRS.

Η καλύτερη της αναμενόμενης επίδοση της οικονομίας, δεν θα πρέπει να επιφέρει εφησυχασμό και χαλάρωση των προσπαθειών για την περαιτέρω μεταρρύθμιση της οικονομίας. Η ολοκλήρωση σημαντικών δομικών μεταρρυθμίσεων που εκκρεμούν θα συμβάλει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας, της παραγωγικότητας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας με αποτέλεσμα την περαιτέρω προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις που εξακολουθούν να εκκρεμούν αφορούν στην υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων, στη Δημόσια Διοίκηση, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στην επίτευξη των διαδικασιών που απαιτούνται για την έκδοση οικοδομικών αδειών και στο τρίπτυχο της γνώσης δηλαδή στην παιδεία, στην έρευνα και ανάπτυξη, και στην καινοτομία. ***Είναι σημαντικό να χρησιμοποιηθεί η τρέχουσα δυναμική της ανάπτυξης για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων. Τέτοιες μεταρρυθμίσεις είναι αποτελεσματικότερες και ευκολότερο να εφαρμόζονται όταν οι οικονομίες αναπτύσσονται, εφόσον δημιουργούνται δημοσιονομικά περιθώρια απορρόφησης των απαιτούμενων μεταβατικών εξόδων (transitional costs).*** Ο ρόλος των μεταρρυθμίσεων είναι θεμελιώδης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την προσέλκυση ξένων και εγχώριων επενδύσεων και την ενδυνάμωση της εξωστρέφειας των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας.

Επίσης, η περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος ώστε να ευνοεί την ανάπτυξη, θα συμβάλει στη περαιτέρω στήριξη τόσο των εγχώριων όσο και των ξένων επενδύσεων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου παρατίθενται οι πιο κάτω εισηγήσεις:

Εισηγήσεις:

- ✓ Δημιουργία one-stop shop για αδειοδοτήσεις με απλουστευμένες ψηφιοποιημένες διαδικασίες
- ✓ Γρήγορη πρόσβαση σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό
- ✓ Δημιουργία ή/και βελτίωση των υποδομών που χρησιμοποιούνται για την ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα
- ✓ Σύνδεση των δυνητικών επενδυτών (επιχειρήσεων) με πανεπιστήμια και επαγγελματικά δίκτυα (professional networks)

Η προσέλκυση ξένων επενδύσεων έχει καταστεί σημαντικός πυλώνας ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας. Οι εισροές ξένων επενδύσεων βοηθούν στη διάχυση καινοτόμων γνώσεων και τεχνολογιών σε ολόκληρη την κοινωνία. Ως αποτέλεσμα, αυξάνεται η παραγωγικότητα, βελτιώνεται η ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών και ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Οι ξένες επενδύσεις αποτελούν ισχυρή πηγή δημιουργίας και διατήρησης ουσιαστικής απασχόλησης για μεγάλα τμήματα της κοινωνίας και συμβάλλουν θετικά στις εξαγωγές, καθώς οι ξένοι επενδυτές είναι συνήθως περισσότερο προσανατολισμένοι στις ξένες αγορές έναντι των ντόπιων επιχειρήσεων. Μεγαλύτερη δεξαμενή επενδυμένου κεφαλαίου και δημιουργία θέσεων εργασίας οδηγούν επίσης σε μεγαλύτερα έσοδα για την κυβέρνηση μέσω διαφόρων μέσων όπως είναι οι άμεσοι φόροι που πληρώνονται από ξένους επενδυτές και επίσης μέσω έμμεσων μέσων όπως φόροι εισοδήματος και φόροι επί των πωλήσεων που οφείλονται στην αύξηση των καταναλωτικών δαπανών.

Η Κύπρος ως επενδυτικός προορισμός έχει αρχίσει να προσφέρει νέες επενδυτικές ευκαιρίες στους τομείς του τουρισμού, των επαγγελματικών υπηρεσιών, των αναπτυξιακών έργων, της ναυτιλίας, της εκπαίδευσης, της υγείας, της τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένων και των υπεράκτιων δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Μέχρι σήμερα η κυβέρνηση έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων μέσω διαφόρων φορολογικών κινήτρων όπως για παράδειγμα η μείωση κατά 50% των μεταβιβαστικών τελών, η απαλλαγή από μελλοντικά κεφαλαιουχικά κέρδη και το πρόγραμμα πολιτογράφησης έναντι επενδύσεων.

Η εφαρμογή του σχεδίου για την κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση στην Κύπρο συνοδεύεται από θετικά αποτελέσματα. Το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων (ΚΠΕ) κατάφερε να προσελκύσει σημαντικές επενδύσεις στην οικονομία. Τα οφέλη που έχουν προκύψει από την οικονομική δραστηριότητα που πηγάζει από το ΚΠΕ έχουν βοηθήσει στην αναθέρμανση της αγοράς ακινήτων και στην ευρύτερη ανάπτυξη της οικονομίας. Έχει δημιουργήσει σημαντική κατασκευαστική δραστηριότητα, η οποία έχει συμβάλει στη βελτίωση της απασχόλησης, την κερδοφορία των εμπλεκόμενων στον κλάδο, και στα κρατικά έσοδα μέσω φορολογιών.

Σαφώς τα οφέλη που προκύπτουν από το ΚΠΕ, δεν περιορίζονται στον κλάδο της ανάπτυξης ακινήτων, αλλά αγγίζουν το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας (σε κάποιους τομείς περισσότερο και σε άλλους λιγότερο). Έχουν όμως βραχυπρόθεσμο παρά μακροπρόθεσμο χαρακτήρα κυρίως όταν δεν συνοδεύονται από την εγκατάσταση και δραστηριοποίηση των επενδυτών στην χώρα μας. Επίσης, στις περιπτώσεις που το σχέδιο δημιουργεί στρεβλώσεις στην αγορά ακινήτων καθώς οι τιμές των ακινήτων προσδιορίζονται πέρα από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, η αύξηση των τιμών της γης καθιστά άλλες επενδύσεις μη κερδοφόρες ή λιγότερο ελκυστικές, με αποτέλεσμα να παρατηρείται παραγκωνισμός επενδύσεων σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Παρόλο που η πλειοψηφία των επενδύσεων αφορά τον κατασκευαστικό τομέα αφού η μεγαλύτερη δραστηριότητα παρατηρείται σε επενδύσεων σε ακίνητα, έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις και σε άλλους τομείς όπως στον τουριστικό/ξενοδοχειακό, τον Τομέα της εκπαίδευσης, και τον Τομέα της Υγείας.

Περαιτέρω συντονισμένες δράσεις για την προσέλκυση και άλλων παραγωγικών επενδύσεων πέραν από τον κατασκευαστικό θα επιφέρουν πιο μακροπρόθεσμα οφέλη για την οικονομία μέσα και από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας «υψηλού γνωσιακού περιεχομένου». Όπως προαναφέρθηκε, απαραίτητη προϋπόθεση για την προσέλκυση τέτοιων επενδύσεων αποτελεί η συνεχής αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η δυναμική ενθάρρυνση δραστηριοτήτων που δημιουργούν

προστιθέμενη αξία προς τους επενδυτές. Γενικότερα, οι ξένες επενδύσεις που αποφέρουν μεγαλύτερα και μακροπρόθεσμα οφέλη είναι αυτές που δημιουργούν νέο κεφάλαιο και διευρύνουν τις παραγωγικές δυνατότητες της χώρας. Στην Κύπρο μπορεί να δοθεί ώθηση σε εξειδικευμένους τομείς, όπως για παράδειγμα υψηλής τεχνολογίας καθώς και δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας με την δημιουργία ερευνητικών κέντρων.

Εισηγήσεις:

- ✓ Η Κυβέρνηση θα μπορούσε να προχωρήσει με τη σύσταση ενός Ταμείου στο οποίο θα κατατίθεται ένα ποσοστό των εσόδων που εισέρχονται στη χώρα από το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων. Τα χρήματα αυτά θα μπορούν να επενδύονται:

(1) Σε τομείς αιχμής έρευνας και ανάπτυξης που βοηθούν την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα, με βάση τις προτεραιότητες του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας καθώς και του Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας.

(2) Σε τομείς της οικονομίας που έχουν μακροχρόνιο αναπτυξιακό χαρακτήρα στην οικονομία, όπως η αναβάθμιση της εκπαίδευσης, της υγείας, οι νέες τεχνολογίες ανάπτυξης της παραγωγικότητας, η επένδυση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Πρακτικά παραδείγματα των πιο πάνω εισηγήσεων είναι τα εξής:

(1) Η Κυβέρνηση θα μπορεί να εισπράττει ένα ποσοστό των εσόδων από το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων και να το κατευθύνει μέσω του ειδικού ταμείου σε επενδύσεις που θα στοχεύουν στην προώθηση αναπτυσσόμενων και καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών για νεοφυείς επιχειρήσεις, αλλά και σε άλλους τομείς με μακροχρόνιο αναπτυξιακό ορίζοντα όπως η υψηλή τεχνολογία, η παιδεία, η υγεία και ο τομέας της έρευνας και της καινοτομίας. Αυτή η εισήγηση θα επιφέρει το επιπλέον πλεονέκτημα που θα προκύψει από την αύξηση του ποσοστού του ΑΕΠ που η Κύπρος κατευθύνει στην Έρευνα (δεδομένης τα σημερινής χαμηλής θέσης που καταλαμβάνει η χώρα, σε σχέση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, σε επενδύσεις στον Τομέα της Έρευνας και της Καινοτομίας).

(2) Η Κυβέρνηση θα μπορεί να εισπράττει ένα ποσοστό των εσόδων από το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων και να το επενδύει σε τομείς μακροχρόνιου αναπτυξιακού χαρακτήρα όπως είναι οι Τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας. Στο εκπαιδευτικό σύστημα, ένα ποσοστό των εσόδων θα μπορούσε να δοθεί ως υποτροφίες για άριστους φοιτητές που προέρχονται από οικογένειες με σχετικά χαμηλά εισοδήματα σε τοπικά πανεπιστήμια ή κορυφαία πανεπιστήμια στο εξωτερικό, ή ακόμα και στην κατασκευή νέων Πανεπιστημιακών εστιών στη Λευκωσία και ιδιαίτερα στη Λεμεσό. Όσον αφορά το σύστημα υγείας, ένα ποσοστό των εσόδων από το Κυπριακό Πρόγραμμα Επενδύσεων θα μπορούσε να οδηγήσει στην κατασκευή μιας νέας πτέρυγας στα εθνικά νοσοκομεία ή στη βελτίωση του τμήματος πρώτων βοηθειών ή στην οικοδόμηση προηγμένων κτιριακών εγκαταστάσεων περίθαλψης για άτομα της τρίτης ηλικίας.

(3) Επιπλέον πρακτικές εισηγήσεις αφορούν στις επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και συγκεκριμένα μέσω κυβερνητικών επιδοτήσεων να εγκατασταθούν φωτοβολταϊκά σε κάθε νοικοκυριό. Τα οφέλη από μια τέτοια εισήγηση είναι τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, τόσο για την οικονομία, όσο και για το περιβάλλον. Μια τέτοια εισήγηση οδηγεί συνάμα στην επίτευξη του στόχου που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας και αφορά στο ελάχιστο απαιτούμενο ποσοστό κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Επιπλέον, σημαντικά οφέλη μπορούν να προκύψουν και από την προσέλκυση ξένων εταιρειών για εγκαθίδρυση στην Κύπρο των κεντρικών ή περιφερειακών τους γραφείων.

Εισήγηση:

- ✓ Προσέλκυση ξένων εταιρειών για εγκαθίδρυση στην Κύπρο των κεντρικών ή περιφερειακών τους γραφείων

Με αυτό τον τρόπο γίνονται επενδύσεις σε ακίνητα αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιούνται και οι εγχώριες επαγγελματικές υπηρεσίες (λογιστών, δικηγόρων και άλλων) για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων των ξένων εταιρειών. Η προσέλκυση τέτοιων εταιρειών θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας. Η τεχνογνωσία που θα φέρουν αυτές οι εταιρείες στην Κύπρο θα συμβάλει στην αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό ολόκληρης της οικονομίας. Επίσης, αποτέλεσμα της εγκατάστασης ξένων εταιρειών στην Κύπρο, θα είναι η προσέλκυση ξένου ειδικευμένου προσωπικού που μαζί με τις οικογένειες τους θα χρειαστούν στέγαση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δημόσιες υπηρεσίες και μεταφορές, υπηρεσίες εκπαίδευσης και αναψυχής, καταναλωτικά αγαθά και άλλα.

Δεδομένου του έντονου διεθνούς ανταγωνισμού από άλλες ευρωπαϊκές χώρες με παρόμοια προγράμματα (παρόλο που στην Κύπρο το ποσοστό των συνολικών πολιτογραφήσεων που γίνονται κάθε χρόνο στην ΕΕ είναι μικρότερο του 1%), θεωρείται απαραίτητη η περαιτέρω προώθηση οικονομικών και φορολογικών κινήτρων για την συνεχή προσέλκυση ξένων επενδύσεων και κατ' επέκταση ξένων εταιρειών.

Εισήγηση:

- ✓ Περαιτέρω προώθηση οικονομικών και φορολογικών κινήτρων για την συνεχή προσέλκυση ξένων επενδύσεων

Τα οικονομικά και φορολογικά κίνητρα, πρέπει να είναι στοχευμένα και σωστά σχεδιασμένα έτσι ώστε να μειώνουν τη φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων προκειμένου να τις ωθήσουν να επενδύσουν σε συγκεκριμένα έργα ή τομείς χωρίς όμως να θεωρείται ότι λαμβάνουν κρατική ενίσχυση.

Πρακτικά παραδείγματα:

Τα κίνητρα μπορούν να περιλαμβάνουν μειωμένους φορολογικούς συντελεστές στα κέρδη, προσωρινές φορολογικές απαλλαγές (tax holiday), λογιστικούς κανόνες που να επιτρέπουν την επιτάχυνση των αποσβέσεων σε μηχανήματα, εκπτώσεις από φορολογητέα κέρδη βάσει του αριθμού των εργαζομένων ή από άλλες δαπάνες που σχετίζονται με τον κύκλο εργασιών, τη χορήγηση πιστώσεων φόρου εισοδήματος βάσει της κερδισμένης καθαρής αξίας.

Τέλος είναι πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί ότι το ΚΠΕ προωθείται από όλους τους εμπλεκόμενους στη βάση του κώδικα συμπεριφοράς που έχει πρόσφατα δημοσιοποιηθεί από την Κυβέρνηση έτσι ώστε να προστατεύει και παράλληλα να ενισχύει τη φήμη του ίδιου του Προγράμματος αλλά και της Κύπρου γενικότερα. Είναι σημαντικό να υπάρχει συνεχής ενδυνάμωση του ελέγχου δέουσας επιμέλειας στο πλαίσιο του σχεδίου πολιτογραφήσεων επενδυτών.